

6. LIKFEST – LIKOVNI FESTIVAL PIONIRKEGA DOMA

»KRAJINA«

»Krajina (angl. Landscape, fr. Le paysage, hrv. Krajobraz, krajolik, it. Il paesaggio, nem. Die Landschaft): Upodobitve, v katerih je krajina pomembnejša od človeških likov, znane že iz pozne antike (na Eskvilinu v Rimu odkrite »Odisejeve pokrajine«);...« Tako v nadaljevanju sledimo geslu dr. Luca Menašaja, objavljenem v velikem Leksikonu; Evropski umetnostno zgodovinski leksikon.

6. Likovni festival Pionirskega doma LIKfest, bo v šolskem letu 2020/2021, pripovedoval likovne variacije, ki se bodo naslanjale na enega pomembnejših likovnih motivov v zakladnici likovne ustvarjalnosti. Želimo si, da prav z vašim sodelovanjem ustvarili novo likovno geslo, ki ga bomo lahko zapisali ob zaključku Likovnega festivala.

Krajinske upodobitve so stalnica kot motiv v vašem izpovednem okolju. Soustvarjalce v 6. ediciji festivala zanima, kako v sodobnem času lahko interpretiramo motiv, ki se je skozi stoletja razvijal v likovni materiji. Predvsem pa nas zanimajo krajine, takšne v kakršnih si želijo otroci živeti v prihodnosti. Ta fantazijski svet smo odkrivali preko vseh prejšnjih razstavljenih del in prav v njih se kaže kreativnost in vizija sveta, ki morda še ni popačena in si še vedno lahko dovoli, da zvezde padajo na tla, da so drevesa lahko v oblakih in da gradovi, za zidovi, pripovedujejo skozi okna v svet pokrajine, v katerih se sprehajajo samorogi, vile, palčki in za še druga neodkrita bitja, bivanjski svetovi.

Ob snovanju likovnih del pa vas vsebinsko nagovarjamo tudi z vprašanji kulturne krajine in pa te krajine, ki se udejanja v obliki socialnih vezi in odnosov. Zanima nas, kako lahko krajino, v obliki meje mislimo v likovni umetnosti. Kako lahko del migracijskih politik umestimo v to vsakdanjo tematiko in likovno materijo. Mi vsi smo del kontinuirane kulturne krajine, z aktivno socialno vlogo v sodobni družbi, čeprav povezani s tradicionalnimi vzorci vplivamo na razvojni proces v napredovanju družbe, odnosov in socialne krajine. Del te angažirane pokrajine je tudi okoljevarstvena nota, ki smo jo sicer vajeni upodabljati, pa vendar kako lahko v kontekstu krajine mislimo tudi zeleno prihodnost brez onesnaževanj.

Krajina ni vedno zelena. Čeravno je njena osnova svet in nad njo onkraj vesolje. Ti horizonti so lahko razgibani, realistični ali pa futuristični. Ob tem preišljujemo utopijo, tudi izkušnjo, ki smo jo doživeli v prestopnem letu 2020 in so nam prekinitve ponudile drugačen pogled skozi okno v pokrajine ljubljanske kotline. Četudi je slika zamejena in je na nek način lahko interpretirana kot okno v svet, lahko ob letošnji temi mislimo rob slike in razmišljamo o robnosti in zamejenosti slikovnega polja. Polje je na nek način izhodišče, ki ga želimo z vašo pomočjo preveriti, in ugotoviti, kako lahko rob naredimo kot izhodišče ustvarjalnega procesa.

V kratki definiciji je Krajina ali pejsaž upodobitev, na kateri je najpomembnejša pokrajina. Krajino glede na motiv delimo na več vrst. V osnovi pa ločimo urbano in ne urbano krajino. Urbani krajini sta veduta in panorama (upodobitve mest, trgov ali ulic), medtem ko v primerih osredotočenja na en sam objekt pravimo temu portret arhitekture. Med

neurbanimi krajinami pa so najpogostejše gorske, gozdne ali morske pejsaže. Krajinske slike lahko vključujejo urbane elemente (pri ne urbanih) in človeške figure, vendar te igrajo v slikovnem polju podrejeno vlogo. Glede na način predstavitve, oziroma umetnikov odnos do stvari delimo krajino na realistično in idealistično, seveda pa obstaja ogromno slik, ki nihajo med tema dvema poloma. Najbolj uveljavljena idealna krajina je tako imenovana arkadijska krajina.

Krajinske upodobitve zasledimo že v freskah, ki so jih odkrili v Pompejih. Antično slikarstvo je redko ohranjeno in prav ti dragoceni fragmenti nas opozarjajo na umetniško zanimanje za naravo in kako bi njeno lepoto zamrznili kot spomin v svojem okolju. Krajinske elemente sicer najdemo že v staroegipčanskem stenskem slikarstvu, s perspektivo pa jo v helenizmu ustoličijo na Peloponezu, kar so uspešno kasneje posnemali rimski slikarji. Kjer še danes lahko opazujemo grško dediščino na freskah v Rimu, Pompejih in Herkulanumu.

S srednjim vekom umetnost dobi nove pomene in je bila predvsem v vlogi razlaganja in tolmačenja svetih spisov. Krajina je tako zastopana in upodobljena ob robu, največkrat s simboličnimi detajli. Šele s poznim srednjim vekom se začne spreminjati odnos do narave, ki ni več zgolj v vlogi upodobitve rajskega vrta, ampak se vzpostavi z naturalizmom predvsem v Flamskem in Nizozemskem slikarstvu. V 14. in 15. stoletju so krajine vse bolj realistično upodobljene in s perspektivnim poglobljanjem udejanjajo iluzijo prostora. Med deli izstopa Sijajni horarij vojvode Berryjskega, kjer v drugem planu likovnih podob sledimo krajinskemu ozadju. Dvorne rokopisne iluminacije sta ustvarila brata Limbourg. Srednji vek pa zaključuje veliki slikarski inovator Konrad Witz, ki je na prehodu v renesanso ustvaril Čudežni ribolov, eno prvih krajinskih slik z upodobitvijo ženevskega jezera.

Z renesanso, ko se v središče zanimanja umetnikov postavi človek, postane vse bolj zanimiva tudi narava, ki ga obkroža. Linearna in zračna perspektiva omogočita realne upodobitve krajine, ki je v vlogi ozadja, dopolnjevanja slikovnega polja. Severna renesansa z nizozemskimi slikarji je v tem primeru ustvarila nekaj prelomnih del v zakladnici umetnostne zgodovine. Predstavniki (Jan van Eyck, Robert Campin, Hans Memling, Joachim Patinir...). Južneje so krajino upodabljali beneški mojstri med njimi Giorgione, Tizian, Jacopo Bassano...). Krajino sta študijsko upodabljala in raziskovala Leonardo de Vinci in Dürer, predvsem v njegovih akvarelih. Vrhunec pa krajinska upodobitev v renesansi doživi s Pietrom Bruegelom starejšim, tudi z upodobitvijo Babilonskega stolpa.

Z Barokom sta se oblikovali dve smeri in sicer se pojavi na slikarskem platnu tako imenovana idealizirana krajina s predstavniki (Adam Elsheimer, Paul Bril, Annibale Carracci, Nicolas Poussin..) in realistična krajina z nizozemskimi mojstri (Jan van Goyen, Jacob van Ruisdael, Salomon van Ruysdael, Meindert Hobbema...). Rubens in Rembrant postavita nove mejnike v 17. stoletju. Krajina in pejsaž vztrajata vse do klasicizma, dokler je neoklasicizem zamenja za druge bolj tedaj priljubljene motive.

Romantika ponovno usmeri pogled v krajino. Iskanje idealov v naravi je vzpostavil nov odnos do narave. Med njimi se vzpostavita realista Constable in Turner, ki močno vplivata tudi na Francoze. S slikanjem na prostem se je v impresionizmu krajina ponovno vzpostavila kot eden odločujočih motivov. Monet, Pissaro in Sisley, vse do Cezanna, ki je svoj motiv našel v gori Sainte Victorie. In nenazadnje z Van Goghom.

Na slovenskem med prvimi krajinskimi prizori občudujemo grafične liste v Valvasorjevi Slavi Vojvodine Kranjske. Med krajinarji pa izstopa Marko Pernhart. Sicer izvrsten portretist v času romantike in bidermajerja je sprva krajino upodabljal kot ozadje za portretirance. Kasneje pa dobijo vlogo samostojne mestne vedute. Priljubljeni motivi naših krajinarjev so Triglav, Bled in Bohinjsko jezero. Ob Pernhartu je v krajini blestel še Anton Kraigher, ki je tako kot prvi upodobil večdelne panoramske razglede z gorskih vrhov. Med drugimi slovenskimi umetniki izstopajo še: Lovro Janša, Anton Hayne in vsi štirje impresionisti, Veno Pilon, Anton Gojimir Kos, Stane Kregar, France Mihelič, Marij Pregelj in številni drugi.

V sodobni umetnosti krajina nastopa večinoma metaforično. V tem segmentu naj omenim le nekatere. Alena Ožbolta in tandem V. S. S. D. Od sredine 80ih let preteklega stoletja sta s svojimi prostorskimi slikami ustvarila kar nekaj aluzij na krajino. Med njimi zagotovo izstopajo »peščene pokrajine«, ki z ornamentami v interpretaciji lahko izpostavljajo imaginarno krajino. V stalni postavitvi Moderne galerije je vredno opomniti na delo Jerneja Vilhana, ki je bil v družbi umetnikov nove podobe odkrito političen, tudi na ciničen način. Slika Sanje slovenskih alpinistov je datirana v čas takoj po Titovi smrti. Na vrhovih gora se pojavi novo simbolno postavljanje znakov, ki se s ciničnim pristopom povezuje s partizansko umetnostjo. Poleg tega pa gre za realni čas, ko so naši alpinisti osvajali nove vrhove po vsem svetu, začrtali nove smeri v stenah in tudi s tem gradili in širili našo nacionalnost. Krajinskem pogledu ne moremo mimo akcij in umetniških intervencij Skupine OHO. Med njimi naj omenim delo Triglav, ki so ga dekonstruirali in rekonstruirali v naši umetniški tradiciji ideoloških sistemov še kolektiv IRWIN in Janezi Janše. Pred kratkim pa smo v fotografskem mediju lahko opazovali krajinske fotografije večjih formatov Ane Kučan, ki je v sivinskih tonih upodobila krajino oziroma razstavo pod naslovom Struktura neskončnosti.

In če se vrnem nazaj, k deželi, v kateri želijo živeti in ustvarjati naše naslednje generacije, ne moremo mimo velike oglaševalske akcije s sloganom *Slovenija, moja dežela*, ki ga je ustvaril Studio marketing Delo. Tudi v spotu Gostje prihajajo lahko najdemo elemente krajine, ki pa se na srečo spreminja počasneje, kot se spreminja naša socialna krajina. V simbolnem pomenu pa imamo identifikacijo tudi v državnem grbu, kjer stiliziran Triglav označuje našo nacionalno krajino oziroma narodni simbol.

Boris Beja